

Рецензії

УДК 94(477.43/.44) «1917/1918»:08

А.К. Лусий

**СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ В ДОБУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ТА ГЕТЬМАНАТУ
П. СКОРОПАДСЬКОГО (БЕРЕЗЕНЬ 1917 Р. – ГРУДЕНЬ 1918 Р.): ЗБІРНИК
ДОКУМЕНТІВ ТА МАТЕРІАЛІВ. УПОРЯДНИКИ: ЗАВАЛЬНЮК К.В., СТЕЦЮК Т.В. –
ВІННИЦЯ, 2008. – 208 С.**

Зауважено, що упорядники рецензованого збірника документів та матеріалів вперше у науковий обіг ввели досі невідомі документи з історії Східного Поділля періоду Центральної Ради та Гетьманату П. Скоропадського.

Одним з найпоширеніших міфів у галузі історичного поділлязнавства є міф про масовий більшовицький революційний рух на Поділлі у 1917-1918 рр. та про його безперечну підтримку місцевим населенням. Про це нас свого часу переконували такі відомі, проте тенденційно сформовані, збірники документів, як-от «Боротьба за владу Рад на Поділлі (березень 1917 р. – лютий 1918 р.)» (Хмельницький, 1957) та «Поділля в роки громадянської війни (лютий 1918 р. – грудень 1920 р.)» (Вінниця, 1959), а також чимало відповідних наукових досліджень. Лише із здобуттям Україною незалежності у 1991 р. стало можливим на повний голос говорити про реальні історичні події на теренах нашого краю. Про них мовою документів сказали упорядники рецензованого збірника К.В. Завальнюк та Т.В. Стецюк.

При підготовці збірника «Східне Поділля в добу Центральної Ради та Гетьманату П. Скоропадського» використано 115 документів, які зберігаються у фондах Державного архіву Вінницької області. Зокрема, чимало фактичного матеріалу із зазначеної тематики взято із фондів Подільського губернського комісара Тимчасового уряду (ф. Р – 2734), Подільського губернського коменданта (ф. Р – П 96), Вінницького окружного суду (ф. Д – 172), Вінницької повітової земської управи (ф. Д – 255), Вінницької міської думи (ф. Д – 262) тощо.

Тематично та хронологічно документи збірника об'єднані авторами – упорядниками у два розділи: «Східне Поділля в часи Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)» та «Східне Поділля в добу Гетьманату П. Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.)».

Представлені у збірнику документи дозволяють дослідникам краще зрозуміти ту складну соціально-політичну та економічну обстановку на Поділлі, яка настала після Лютневої революції 1917 р. в Російській імперії. Це і параліч старих органів влади, і стихійні селянські заворушення, підпали та руйнування поміщицьких маєтків, розгул карного бандитизму та широкої хвилі дезертирства, деструктивні виступи більшовиків (аж до насильницької узурпації влади у Вінниці в січні 1918 р.), російських монархістів-чорносотенців («Червона точка» та ін.), польських легіонерів, свавілля німецьких та австро-угорських союзних військ, внутрішні чвари серед українських національних політичних сил, економічні негаразди тощо. І ось саме на тлі вищезгаданих несприятливих факторів і відбувалось будівництво молодої Української держави, про що також розповідають документи збірника (стабілізація фінансової системи, розбудова національної освіти, кооперації, адміністративного апарату тощо).

Щодо територіального представництва, то в збірнику включені ті населені пункти (в межах сучасної Вінницької області), які раніше входили до складу Брацлавського, Вінницького, Гайсинського, Літинського, Могилівського, Ольгопільського, Новоушицького та Ямпільського повітів Подільської губернії. Водночас у збірнику не представлені ті райони сучасної Вінниччини, які раніше входили до складу Київської губернії (Козятинщина, Липовеччина, Іллінещина, Оратівщина тощо) і за тогочасним адміністративно-територіальним принципом не належали до Поділля.

Усі опубліковані у збірнику документи мають складені до них заголовки, де зазначається дата, місце походження, вид документа (розпорядження, лист, донесення, рапорт, телеграма тощо) і стислий зміст.

У кінці документів вказуються посади і, по можливості, прізвище осіб, які їх підписали. Крім цього, у контрольно-довідкових відомостях (легендах) до документів подаються такі дані,

.....
як назва архіву, номер фонду, опису, справи і аркушів, а також автентичність тексту (оригінал або копія).

Документи у збірнику публікуються мовою оригіналів за сучасною орфографією, із збереженням фонетичних особливостей першоджерел. Крім цього, автори-упорядники дозволили собі використати чимало розділових знаків, яких не вистачає в оригіналах.

Варто також відзначити, що низку документів у збірнику опубліковано із скороченням. Це стосується тих випадків, коли документ містить малоцінні відомості або ж текст у ньому пошкоджено. При цьому скорочення зазначаються трьома крапками, взятими у прямі дужки.

У випадках пропусків складів чи окремих слів, що утруднюють розуміння тексту, авторами-упорядниками вживаються доповнення у квадратних дужках.

У цілому, на нашу думку, збірник документів сприятиме кращому розумінню періоду становлення Української державності на Поділлі в 1917-1918 рр., а його матеріали із цікавістю сприймуть науковці, освітяни, краєзнавці, зрештою, усі небайдужі до вітчизняної історії люди.

Lysyi A.K. VOSTOCHNE PODILLYA DURING THE REIGN OF TSENTRALNA RADA AND HETMAN P.SKOROPADSKYI (MARCH 1917 – DECEMBER 1918): collection of documents and materials. Authors: K.V.Zavalnyuk, T.V.Stetsyuk. – Vinnitsya, 2008. – 208 p.

The authors of this reviewed collection of documents and materials have firstly put into science circulation unknown documents from the history of Vostochne Podilla of the reign of Tsentralna Rada and hetman P. Skoropadskyi.

УДК 94(477) «1919/1920»: 338.43.01/02

О.М. Любовець

**КОРНОВЕНКО С.В. БІЛИЙ РУХ ПІВДНЯ РОСІЇ: АГРАРНА ПОЛІТИКА УРЯДІВ
А. ДЕНІКІНА, П. ВРАНГЕЛЯ (1919 – 1920 РР.) – ЧЕРКАСИ, 2009. – 440 С.**

У статті прорецензовано монографію С.В. Корновенка. Обґрунтовано, що аграрна політика уряду А.Денікіна, була спрямована на поліпшення землеустрою, підвищення агротехнічного обробітку землі, забезпечення селянських господарств сільгоспінвентарем, насіннєвим фондом, робочою худобою тощо.

Події революції та громадянської війни 1917 – 1920 рр. в Україні – одна із складних і неоднозначних сторінок національної історії. У них взяли участь всі верстви тогочасного українського суспільства. Одним із активних учасників стало селянство, яке прагнуло задовольнити своє споконвічне прагнення володіти та користуватися землею. Визначаючи особливості громадянської війни на території колишньої Російської імперії, Л. Троцький писав про те, що на Півдні Росії громадянська війна була суто селянською, укоріненою у місцевий ґрунт і мужицькою люттю випереджала революційну боротьбу в інших частинах країни”. Саме шляхи вирішення аграрного питання політичними силами під час революції та громадянської війни у багатьох моментах визначали подальший розвиток подій. Фактично у той час не існувало жодного військово-політичного режиму, який у той чи інший спосіб, намагаючись заручитися підтримкою селян, не проводив би аграрну політику. Не став винятком і Білий рух Півдня Росії. Його лідери великого значення надавали аграрній політиці, оскільки, як засвідчив досвід попередніх років революції, спостерігався прямий зв’язок між аграрною складовою внутрішньоекономічної політики тієї чи іншої влади і ставленням до неї селянства – основного виробника матеріальних благ і найчисельнішої частини тогочасного українського суспільства. З урахуванням цього С. Корновенко звернувся до вивчення актуальної теми – аграрної політики урядів А. Денікіна, П. Врангеля.

Рецензована монографія написана з дотриманням новітніх методологічних підходів, їхнього критичного осмислення автором. Зокрема, як правильно зазначає С. Корновенко, модерністські та постмодерністські методології не бездоганні, їхнє застосування не може бути “сліпим”, хоч кожна з них (і всі вони разом), безперечно, мають право на існування; враховуючи пізнавальні можливості людини, багатовимірність об’єктів історичних досліджень,